

30.5.2018

Eduskunta hallintovaliokunta  
HaV@eduskunta.fi

**Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 14/2018 vp)**

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ pitää erittäin tärkeänä, että hallintovaliokunta täydentää lakiesitystä niin, että Valtion lupa- ja valvontavirasto (Luova) saa oma-aloitteisen ohjaus-, valvonta- ja puuttumisoikeuden perusopetuksen, lukio ja ammatillisen koulutuksen sekä taiteen perusopetuksen osalta riippumatta siitä, onko opetuksen ja koulutuksen järjestäjä julkinen vai yksityinen tahon. Lisäksi Luovalla on oltava toimivat sanktiokeinot, mikäli opetusta tai koulutusta ei järjestetä lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Lakiesityksen keskeiset tavoitteet eivät toteudu sivistyksellisten perusoikeuksien osalta ilman esittämään täydennystä. Lakiesityksen mukaan ”toimintatapojen uudistamisen keskiössä on valvonnan kulttuurin muutos, jossa pyritään entistä vaikuttavampaan ja tuloksellisempaan toimintaan. ...Merkityksellistä on toiminnan painopisteen siirtäminen entistä enemmän ennakoivaan, vuorovaikutteiseen ja asiakkaiden yhdenvertaisia toimintaedellytyksiä turvaavaan oma-aloitteiseen ohjaukseen ja valvontaan.”

Lakiesityksessä todetaan osuvasti, että ”Viraston toiminta-ajatukseseen sisältyvä kansalaisten perusoikeuksien ja oikeusturvan turvaaminen toteutuu parhaiten, kattavimmin ja tasapuolisimmin, kun virasto pystyy tehokkaalla riskisperusteisella toiminnalla ehkäisemään lainvastaista toimintaa sekä viipymättä puuttumaan uhkatilanteisiin.”

Sivistyksellisten perusoikeuksien osalta Luovalle ei kuitenkaan olla säätämässä oma-aloitteista ohjaus-, valvonta- ja puuttumisoikeutta vielä, vaikka nykyisen aluehallintoviraston puutteelliseen toimivaltaan sivistyksellisten perusoikeuksien ohjaus-, valvonta ja puuttumisoikeuden osalta on kiinnitetty huomiota jo useita kertoja eri yhteyksissä (mm SM 40/2007, kantelutyöryhmän loppuraportti 28.4.2011, VTT tuloksellisuustarkastuskertomus 192/2009, OKM 2012:13 sekä oikeuskanslerin oppilashuoltoa koskeva päätös Dnro OKV/6/50/2011).

Vaikka monet arvioinnit osoittavat kiistatta, ettei oppilaiden tarvitsema tuki toteudu eikä opetuksen järjestäjällä ole normien mukaisia toimintamalleja kiusaamisen puuttumiseen tai koulukuljetukset ovat pidempiä kuin laki sallii, näihin epäkohtiin ei

30.5.2018

puututa ilman kantelua. Opetuksen järjestäjä saa vapaasti päättää, miten se seuraa, arvioi ja kehittää järjestämäänsä opetusta. Karvin arvioinnissa (4/2017) todetaan, että itsearviointiin perustuva lakisääteinen ohjausmekanismi ei ole riittävän tehokas varmistamaan koulutuksen laatua, vaan tarvitaan selkeämpää kansallista ohjausta.

Myös sivistysvaliokunta painotti hallintovaliokunnalle antamassaan lausunnossa, että ”Luovalle tulee antaa mahdollisuus valvoa oma-aloitteisesti kaikkea opetustoimen lakien mukaista toimintaa. Lapsen näkökulmasta ennakollinen puuttuminen ja tehokas valvonta ovat tärkeä ja inhimillisesti katsoen välttämätön osa oikeusturvaa. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että Luovassa on jatkossa riittävät resurssit ohjaamaan ja valvomaan sekä varhaiskasvatusta että opetustoimea.”

Tämä puute lainsäädännössä korostuu jatkossa entisestään, koska Luovalle ollaan säätämässä hallituksen esityksessä varhaiskasvatustalain muuttamisesta (HE 40/2018) oma-aloitteinen oikeus ohjata, valvoa ja puuttua varhaiskasvatustalain lainsäädännön mukaiseen järjestämiseen. OAJ pitää merkittävänä epäkohtana sitä, että Luovalla on ennakoivaa, vuorovaikutteista ja asiakkaiden yhdenvertaisia toimintaedellytyksiä turvaavaa oma-aloitteista ohjaus- ja valvontavaltaa turvata lasten oikeuksien toteutuminen varhaiskasvatuksessa, mutta ainoastaan kanteluun perustuva jälkikäteinen laillisuusvalvonta käytettävissään perusopetuksen, lukio- ja ammatillisen koulutuksen osalta.

OAJ pitää Luovan toimivallan osalta puutteena myös sitä, ettei sille ole säädetty oikeutta käyttää sille muutoin säädettyjä pakkokeinoja (sakon uhka, teettämisuhka ja keskeyttämisuhka) sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumisen valvonnassa. Luovalla ei näin ollen ole tehokkaita keinoja velvoittaa asianomainen tahon noudattamaan käskyä tai kieltoa, jonka virasto tai siltä pakkokeinoasiassa virka-apua pyytävä muu viranomainen on toimivaltansa mukaisesti antanut.

OAJ esittää, että hallintovaliokunta mietinnössään korjaa tämän lakiesitykseen sisältyvän puutteen ja täydentää seuraavia lakeja 1.6.3 Laki perusopetuslain muuttamisesta, 1.6.5 Laki taiteen perusopetuksesta annetun lain muuttamisesta ja 1.6.6 Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta ja 1.6.4 Laki lukiolain muuttamisesta ja 1.6.14 Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 111 ja 118 §:n muuttamisesta lisätään uusi säännös, joka kuuluu seuraavasti ja lisää niihin uuden säännöksen koskien Luovan oma-aloitteista ohjaus-, valvonta- ja puuttumisoikeutta. Näin Luovalla olisi jatkossa vastaava oikeus turvata oppilaiden ja opiskelijoiden oikeuksien toteutuminen kuin sillä on varhaiskasvatustalain osalta lasten oikeuksien toteuttamisessa.

Heljä Misukka  
koulutusjohtaja

Nina Lahtinen  
koulutusasiainpäällikö

30.5.2018

## LIITE OAJ:n esitys lakien täydentämisestä

### OAJ:n esitys lakien täydentämisestä

**OAJ esittää, että hallintovaliokunta mietinnössään korjaa tämän lakiesitykseen sisältyvän puutteen ja täydentää seuraavia lakeja 1.6.3 Laki perusopetuslain muuttamisesta, 1.6.5 Laki taiteen perusopetuksesta annetun lain muuttamisesta ja 1.6.6 Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta ja 1.6.4 Laki lukiolain muuttamisesta**

*Valtion lupa- ja valvontavirastolla on oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi, onko opetuksen järjestäjä järjestänyt tässä laissa säädetyn opetuksen sitä koskevien säädösten mukaisesti.*

*Valtion lupa- ja valvontavirasto antaa opetuksen järjestäjälle tarpeellista ohjausta ja neuvontaa oppilaiden oikeuksien edistämiseksi ja yhdenvertaisuuden toteutumiseksi koulutuksessa.*

*Valtion lupa- ja valvontavirasto voi tarkastaa opetuksen järjestäjän tässä laissa tarkoitetun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimipaikat ja toimitilat. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin toimipaikan tiloihin. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan kuitenkin tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa.*

*Tarkastajalle on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki hänen pyytämänsä asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi. Lisäksi tarkastajalle on annettava maksutta hänen pyytämänsä jäljennökset tarkastuksen toimittamiseksi välttämättömistä asiakirjoista. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Tarkastajan apuna voi olla tarkastuksen toteuttamiseksi tarpeellisia ulkopuolisia asiantuntijoita. Ulkopuoliseen asiantuntijaan sovelletaan hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) sekä valtion virkamieslain (750/1994) 14 ja 15 §:ää.*

*Jos Valtion lupa- ja valvontavirasto toteaa, että opetuksen järjestäjä on tämän lain mukaista toimintaa järjestäessään tai toteuttaessaan menetellyt virheellisesti tai jättänyt*

30.5.2018

*velvollisuutensa täyttämättä eikä asia anna aiheutta muihin toimenpiteisiin, valvontaviranomainen voi antaa opetuksen järjestäjälle, kunnan, kuntayhtymän tai valtion ja yksityisen järjestäjän virheellisestä toiminnasta vastuussa olevalle henkilölle huomautuksen vastaisen toiminnan varalle.*

*Jos asia ei anna aiheutta huomautukseen tai muihin toimenpiteisiin, voi Valtion lupa- ja valvontavirasto kiinnittää opetuksen järjestäjän, kunnan, kuntayhtymän tai valtion ja yksityisen järjestäjän virheellisestä toiminnasta vastuussa olevan henkilön huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen.*

*Jos opetuksen järjestämisessä tai toteuttamisessa havaitaan oppilasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka toiminta on muutoin tämän lain vastaista Valtion lupa- ja valvontavirasto voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava.*

*Jos oppilasturvallisuus tai henkilöstön turvallisuus sitä edellyttää, toiminta voidaan määrätä välittömästi keskeytettäväksi taikka toimipaikan, sen osan tai laitteen käyttö kieltää välittömästi. Opetuksen järjestäjä voidaan velvoittaa noudattamaan annettua määräystä sakan uhalla tai uhalla, että toiminta keskeytetään, taikka että toimipaikan, sen osan tai laitteen käyttö kielletään.*

*Valtion lupa- ja valvontavirastolla on oikeus saada poliisilta virka-apua tarkastuksen sekä keskeyttämisen ja käyttökiellon toteuttamiseksi.*

**OAJ esittää, että esitykseen sisältyviin seuraaviin lakeihin 1.6.4 Laki lukiolain muuttamisesta ja 1.6.14 Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 111 ja 118 §:n muuttamisesta lisätään uusi säännös, joka kuuluu seuraavasti:**

*Valtion lupa- ja valvontavirastolla on oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi, onko koulutuksen järjestäjä järjestänyt tässä laissa säädetyn koulutuksen sitä koskevien säädösten mukaisesti.*

*Valtion lupa- ja valvontavirasto antaa koulutuksen järjestäjälle tarpeellista ohjausta ja neuvontaa opiskelijoiden oikeuksien edistämiseksi ja yhdenvertaisuuden toteutumiseksi koulutuksessa.*

*Valtion lupa- ja valvontavirasto voi tarkastaa koulutuksen järjestäjän tässä laissa tarkoitetun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimipaikat ja toimitilat. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin toimipaikan tiloihin. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan kuitenkin tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa.*

30.5.2018

*Tarkastajalle on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki hänen pyytämänsä asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi. Lisäksi tarkastajalle on annettava maksutta hänen pyytämänsä jäljennökset tarkastuksen toimittamiseksi välttämättömistä asiakirjoista. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Tarkastajan apuna voi olla tarkastuksen toteuttamiseksi tarpeellisia ulkopuolisia asiantuntijoita. Ulkopuoliseen asiantuntijaan sovelletaan hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) sekä valtion virkamieslain (750/1994) 14 ja 15 §:ää.*

*Jos Valtion lupa- ja valvontavirasto toteaa, että koulutuksen järjestäjä on tämän lain mukaista toimintaa järjestäessään tai toteuttaessaan menetellyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä eikä asia anna aiheutta muihin toimenpiteisiin, valvontaviranomainen voi antaa koulutuksen järjestäjälle, kunnan, kuntayhtymän tai valtion ja yksityisen järjestäjän virheellisestä toiminnasta vastuussa olevalle henkilölle huomautuksen vastaisen toiminnan varalle.*

*Jos asia ei anna aiheutta huomautukseen tai muihin toimenpiteisiin, voi Valtion lupa- ja valvontavirasto kiinnittää koulutuksen järjestäjän, kunnan, kuntayhtymän tai valtion ja yksityisen järjestäjän virheellisestä toiminnasta vastuussa olevan henkilön huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen.*

*Jos koulutuksen järjestämisessä tai toteuttamisessa havaitaan opiskelijaturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka toiminta on muutoin tämän lain vastaista valtion lupa- ja valvontavirasto voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava.*

*Jos opiskelijaturvallisuus tai henkilöstön turvallisuus sitä edellyttää, toiminta voidaan määrätä välittömästi keskeytettäväksi taikka toimipaikan, sen osan tai laitteen käyttö kieltää välittömästi. Koulutuksen järjestäjän voidaan velvoittaa noudattamaan annettua määräystä sakon uhalla tai uhalla, että toiminta keskeytetään, taikka että toimipaikan, sen osan tai laitteen käyttö kielletään.*

*Valtion lupa- ja valvontavirastolla on oikeus saada poliisilta virka-apua tarkastuksen sekä keskeyttämisen ja käyttökiellon toteuttamiseksi.*